

Viktig og vakkert

Vilborg S. Hovet

Den illustrerte boka. Historia om norsk bokillustrasjon
Unipub, 2011

Hovet har utført et enestående forskingsarbeid og skrevet en lesbar og spennende bok om den norske «kunstnerisk» illustrerte boka fra rundt år 900 frem til i dag. På litt over 300 sider er hun innom runer, illuminerte bøker, boktrykkerkunstens fødsel, utviklingen av forskjellige trykkeskikker, fremveksten av illustrerte bokverk på 1700- og 1800-tallet, vitenskapelige tegninger, tidsskrifter og ukeblad, liturgiske bøker, opprettelsen av raderingsklassen på Tegneskolen i 1899, så vidt innom tegneserier/den visuelle roman, humoristiske tegninger og mye mer. Innimellom nevnes mange både kjente og ukjente kunstnere, og fremstillingen viser at mange av våre mest kjære malere også var aktive illustratører på si. Samtidig vokste det frem en egen yrkesgruppe som hadde tegning og illustrasjon som sitt hovedvirke. Forfatteren nevner så vidt at illustrasjonen nok har en litt lav status i kunsthierarkiet, uten å gå nærmere inn på dette. Boken viser, med sine mange illustrasjoner, at det beste som er laget, er fullt på høyde med all annen kunst.

Boken er bygd opp nokså strengt kronologisk og blir dermed også en fremstilling av den norske kunsthistorien og også den norske trykkekunstens historie. Hovet nevner i begynnelsen av boken at hun har valgt ikke å drøfte digitale medier – som e-boka. Dette føles kanskje litt konservativt med tanke på e-bokas og lesebrettets voldsomme utvikling de siste par årene.

Forfatteren drøfter også skrifttyper, og har med flere illustrasjoner av skrift. Selv om hun i innledningen skriver kort om forholdet mellom tekst og bilde, så kunne man kanskje ønske at forfatteren hadde drøftet dette forholdet litt mer inngående, siden hun også bringer inn semiotologen Roland Barthes. Flere steder i boken kunne man ønske litt mer drøfting av enkeltverk ut ifra aktuelle problemstillinger rundt tekst/bilde-semiotikken. Undertegnede stusset for eksempel på den klossete drøftingen av Jasons tegneserier. Her virker ikke forfatteren å være på kjent grunn (men dette er en bagatell). Det er flere steder tilløp til kunsthistoriske analyser som kanskje litt for ofte blir hengende i lufta. Men rett skal være rett: I en så bred fremstilling må man ta valg, og boken inneholder svært mye viktig kunnskap for andre forskere, studenter og den vanlig kunstinteresserte.

Det relativt lille forlaget Unipub fortjener ros for å ha satsset på et slikt verk. Det er en forseggjort produksjon av høy kvalitet og med mange flotte illustrasjoner. Dette er et standardverk som kommer til å bli stående i mange år.

Øystein Sjøstad

Norske diktere ser på kunst

Ole Karlsen (red.)

Poesi og bildekunst
Fagbokforlaget, 2011

I motsetning til Vilborg S. Hovets bok om illustrasjonens historie i Norge om bilder som representerer tekst, handler Ole Karlsens praktbok om dikt som som er skrevet av allerede foreliggende kunstverk (tekst som representerer bilder). Det er dette som er den lyriske ekfrasen: poesi om kunst. Boken har som formål å presentere den norske lyriske ekfrasen fra romantikken frem til i dag. De fleste av de 102 diktene har fått følge av flotte gjengivelser (bra jobba, Fagbokforlaget) av de aktuelle kunstverkene som i tidsrom spenner helt fra hulemaleriet til Cindy Sherman. Således lurer boken kunstinteresserte til å lese dikt og diktinteresserte til å se på kunst. Smart!

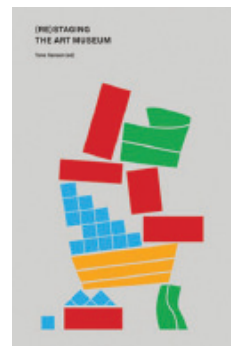
Diktutvalget er etter det undertegnede kan bedømme upåklagelig – bredden både i tid og stil er lagt vekt på. Det er også interessant å se hvilke kunstverk som har oppatt forskjellige poeter, og det er påfallende å se hvor internasjonalt orienterte de norske lyrikerne var og er.

Ifølge professor Karlsens forord ligger det en vitenskapelig forskingsprosess, med vitenskapelig assistent og greier, bak utgivelsen. Dette kommer nok kanskje ikke helt til syne. Er det innsamlingen av diktene som er forskingen? Karlsen har skrevet et innledende essay om ekfrasen, men særlig vitenskapelig kan det ikke kalles. Irriterende nok bruker han ikke en eneste fotnote til de mange teoretiske og historiske tekstene han refererer til. Men teksten er i seg selv en god innføring i tekst/bilde-diskursen ekfrasen legger opp til, og særlig interessant er de norske eksemplene han drøfter. Kanskje kommer det en bredere teoretisk/historisk fremstilling av den norske lyriske ekfrasen ved en annen anledning?

Til sist i boken kommer et essay, denne gangen med fotnoter, av den ikke akkurat ukjente Gunnar Danbolt. Noen av poengene fra Karlsens tekst blir her drøftet videre, men viktigst for Danbolt er å vektlegge poetens særegne evne til å oversette kunstverk til ord og rytmer. De leverer et alternativ til kunsthistorikerens objektiverende praksis. For poeten blir kunstverket et «du» som de står ansikt til ansikt med. Dette åpner for helt andre lesninger enn kunsthistorikere ville funnet på eller godtatt.

En av likhetene mellom maleri og poesi Danbolt skriver om, er at de begge er kunstformer som gjør fortiden nærværende som en reell opplevelse. I møte med disse to kunstformene overvinnes tiden på en helt unik måte slik at vi får følelsen av å være samtidige med verkene. Det høres vakkert ut, og denne boken, med sine mange eksempler, gir en utmerket mulighet til å teste ut denne hypotesen.

Øystein Sjøstad

Hva skal et samtidsmuseum være?

Tone Hansen (redaktør)

(Re)Staging the Art Museum
Henie Onstad Kunstsenter/Revolver Publishing,
2011

Nyansatt direktør ved Henie Onstad Kunstsenter, Tone Hansen, har redigert en kunnskapsmettet antologi som tar for seg spørsmål rundt kunstmuseets rolle i dagens og fremtidens samfunn. Særlig ut ifra et norsk kulturpolitisk ståsted er dette en viktig bok fordi vi i Oslo opplever nærmest en museumsrevolusjon; gamle museer flyttes, og nye bygg skapes. Det er opplagt at dette påvirker de forskjellige museenes natur og fremtiden, og denne diskusjonsboken gir viktige perspektiver på problemer og muligheter knyttet til dette. Kanskje kommer boken for sent for de museene som snart ligger og dupper i vannkanten. Da blir dette en bok som bør ligge på pulten til fremtidige kulturpolitikere og kulturbyråkrater.

Tekstsamlingen er basert på en foredragsrekke holdt i tidsrommet 2007-2009, og det har blitt en bok som er pen å se på, behagelig å bla i og som lukter godt! Den er delikat utformet med mange illustrasjoner, og tekstene er lett tilgjengelige med mange eksempler fra forskjellige typer kunstmuseer, men man føler at dette er en bok om og for en europeisk virkelighet. De fleste forfatterne har da også sin bakgrunn fra europeiske institusjoner.

Hva vil det si å være, paradoksalt nok, et kunstmuseum for nåtiden? Er det mulig, og ønskelig, å frigjøre seg fra «modernismens», eller det «MoMA-iske», museumssystem? Antologien er preget av en felles utålmodighet i ambisjonene om å skape et nytt, nåtidens kunstmuseum. Lærdommen fra boken er at hver enkelt institusjon hver for seg må finne sin løsning ut ifra sin kulturelle, geografiske, politiske og økonomiske situasjon som bunn i en kritisk bevissthet rundt det å være et samtidskunstmuseum.

Selv om de tolv tekstene er forskjellige, er det flere temaer som går igjen. Institusjonskritikk og nye maktfordelinger i kunstverdenen er et hovedtema, og den ekstremrike kunstsamlerens nye rolle blir selvsagt berørt. Hvor ligger makten i dagens kunstverden, og hvilke interesser er det egentlig som ivaretas? Beslektet er spørsmål knyttet til museet som «underholdningspark», og betrakterens rolle som passiv eller aktiv aktør. Det handler om nye teknologier, Europa etter murens fall, alternativer til vestens dominans og de siste tiårs multikulturalisme.

Boken blir på en måte Hansens programskrift idet hun inntar rollen som Henie Onstads direktør. Hun skriver følgende påminnelse til seg selv: «Be aware of where you stand and of the historical ground beneath your feet, whether it is a place, a space or a situation.» Jeg foreslår at alle museumsdirektører skriver dette sitatet ned på en post-it-lapp og klistrer den på Mac-en sin som en daglig påminnelse.

Øystein Sjøstad